

Suomen merimuseo

Selkokielen opas museon näyttelyyn

SELKOESITE

Suomen merimuseo toimii Merikeskus Vellamossa

Suomen merimuseossa voit tutustua laivaliikenteeseen eli merenkulkuun ja sen historiaan Suomessa. Voit nähdä esimerkiksi esineitä ja kuvia, jotka liittyvät tähän aiheeseen.

Merimuseo sijaitsee Kotkassa Merikeskus Vellamossa. Merikeskus Vellamossa toimivat myös Kymenlaakson museo, Tietokeskus Vellamo sekä ravintola ja museokauppa. Vellamo on Kotkan keskustassa vanhassa Kantasatamassa.

Museon perusnäyttely kertoo siitä, millaista merenkulku oli Suomessa ennen ja millaista se on nykyään.

Yleensä museoesineisiin ei saa koskea, koska ne ovat vanhoja ja arvokkaita. Myös merimuseossa osa esineistä on tällaisia. Pääset itse kuitenkin myös kokeilemaan asioita, jotka liittyvät laivoihin ja merenkulkuun. Toimintapisteissä voit esimerkiksi kokeilla, miltä laivan ankkurin nostaminen tuntuu!

Museo on koostunut erilaisia kokonaisuuksia, joiden kautta voit tutustua aiheeseen. Kokonaisuuksia ovat esimerkiksi matkustaminen, navigointi eli suunnistaminen merellä, merenkulkija, merikauppa ja talvimerenkulku.

Perusnäyttelyn nimi on Pohjantähti, Etelän risti. Pohjantähti ja Etelänristi ovat tähtiä taivaalla, jotka kertovat, missä päin pohjoinen ja etelä ovat. Perusnäyttelyn nimi muistuttaa siitä, että laivat suunnistivat kauan tähtien avulla.

Perusnäyttelyn lisäksi museossa on vaihtuvia näyttelyitä, jotka kertovat tarkemmin jostakin tietystä aiheesta. Vaihtuvia näyttelyitä on vuoden aikana yleensä muutamia.

Merikeskus Vellamon rakennus näyttää suurelta aalloilta. Sen on suunnitellut arkkitehti Ilmari Lahdelma.

Laivakoira Vellu on oppaana näyttelyssä

Merimuseossa voi nähdä aitoja esineitä ja kuvia merenkulusta.

Lisäksi näyttelyssä on videoita, ääntä ja erilaisia toimintapisteitä.

Toimintapisteissä jokainen voi itse kokeilla asioita, jotka liittyvät laivaliikenteeseen.

Toimintapisteissä voi kokeilla esimerkiksi tavaroiden nostamista vinssillä ja esimerkiksi merimiessolmun tekemistä.

Laivakoira Vellun kuvat ja tassunjäljet kertovat, missä kohtaa museossa voit itse tehdä ja kokeilla asioita.

● Liikkuminen ja suunnistaminen merellä

Näyttelyn aulassa on lattialla maailmankartta. Se kertoo, miten kansainvälistä laivaliikenne on.

Karttaan on merkitty eri reittejä viivoilla.

Siniset reitit ovat sellaisia, joita purjelaivat käyttivät ennen.

Punaiset reitit ovat sellaisia, jotka ovat nykyään käytössä.

Kun vertaat erivärisiä reittejä, huomaat, että ne ovat muuttuneet paljon.

Ihmiset ovat rakentaneet laivoille kulkuteitä eli kanavia niin,

että matkoista on tullut lyhyempiä.

Esimerkiksi matka Euroopasta Aasiaan oli ennen laivalla paljon pidempi.

Nykyään laivojen ei tarvitse kiertää

Afrikan mannerta,

vaan ne voivat mennä Aasiaan

Suezin kanavan kautta.

Kartasta näkyy miten laivareitit ovat muuttuneet.

● Majakan valossa

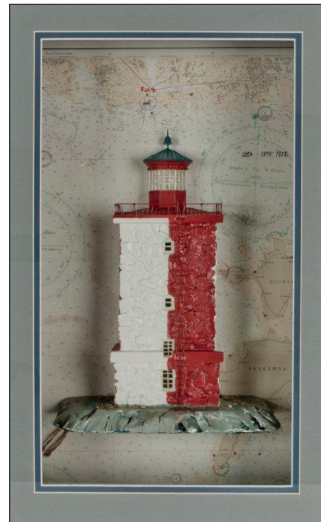
Majakoissa on voimakas valo,
joka näkyy pitkälle.
Valo näyttää laivoille
turvallisen reitin satamaan.
Majakat siis auttavat laivoja,
että ne eivät joutu onnettomuuteen.

Suomen saaristossa on ollut pitkään majakoita.
Vanhin niistä on Utön saaren majakka.
Nykyinen majakka on rakennettu
sinne 1800-luvulla.
Ennen majakan rakentamista
saarella poltettiin tulia,
jotka ohjasivat laivoja.

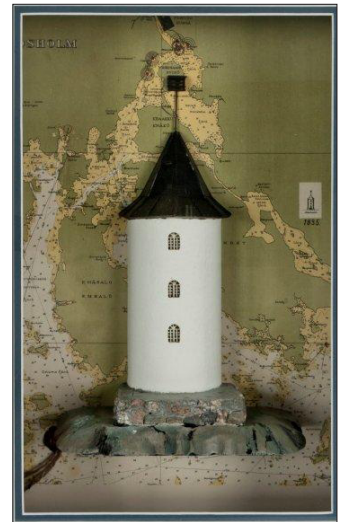
Näyttelyssä on esillä kuvia eri majakoista.
Mukana on kuva Gloscholmin majakasta,
joka näyttää ehkä tutulta.
Kirjailija **Tove Jansson** käytti tätä majakkaa mallina,
kun hän mietti muumien kotitaloa.

● Tähtitaivas apuna

Majakoiden lisäksi tähdet ovat auttaneet
laivoja liikkumaan merillä.
Tähdet kertoivat merimiehille esimerkiksi,
missä päin pohjoinen tai etelä on.
Näyttelyssä on esillä yksi tähtitaivas.
Tähtitaivas on tehty lampuista,
jotka loistavat näyttelyn katosta.
Taivas näytti samanlaiselta Etelä-Suomessa
joulukuun 6. päivä vuonna 1917,
kun Suomi itsenäistyi.
Myös nykyään laivat saavat apua avaruudesta.
Laivat käyttävät apuna satelliitteja,
jotka kiertävät maapalloa avaruudessa.
Satelliiteista laiva saa tarkan tiedon siitä,
missä se on.

Utön majakka

Gloscholmin majakka

● Matkustaminen

Laivalla matkustaminen oli ennen hidasta ja vaarallista.

Laivaliikenteestä tuli säännöllisempää ja helpompaa, kun höyrylaivat yleistyivät 1800-luvun lopulla. Monet suomalaiset lähtivät siirtolaisiksi Amerikkaan 1800-luvun lopussa ja 1900-luvun alussa.

Pitkä matka täytyi tehdä laivalla. Ihmiset halusivat kuitenkin lähteä, koska he toivoivat parempaa elämää.

Myöhemmin matkustamisen tarkoitus muuttui. Ihmiset alkoivat matkustaa myös huviksi. Nykyään laivamatka on yleensä loma. Laivalle lähdetään rentoutumaan ja viettämään mukavaa aikaa. Suomessa risteilyt Ruotsiin ja Tallinnaan ovat yleinen lomamatka.

Näyttelyssä on esillä hytti laivasta, jonka nimi on S/S Ariadne. Tällainen oli siis matkustajalaivan hytti 1920- ja 1930-luvuilla.

S/S Ariadnen turistiluokan hytti, joka on esillä näyttelyssä.

● Merimies tekee työnsä laivalla

Laivat ovat tarvinneet aina työntekijöitä eli merimiehiä.

Esimerkiksi ruotsalaisessa Finland-laivassa oli mukana suomalaisia merimiehiä 1700-luvulla. Silloin Suomi oli vielä osa Ruotsia.

Finland teki matkoja jopa Kiinaan asti. Merimatka Kiinaan on pitkä, ja lisäksi laivan piti pysähtyä moniin satamiin matkan aikana. Tällainen matka kesti aina yli vuoden. Matkat olivat myös vaarallisia, sillä merimiehiä kuoli paljon sairauksiin ja onnettomuuksissa.

Finland-laivaan voi tutustua pienoismallin avulla.

Nykyään merimiehen työ on erilaista kuin ennen. Koneet ja tekniikka tekevät monet sellaiset asiat, joita merimiehet tekivät ennen itse. Merimiehiä tarvitaan kuitenkin edelleen. Nykyään myös nainen voi olla merimies. Aikaisemmin naiset olivat laivoissa töissä esimerkiksi siivoojina tai tarjoilijoina. Näyttelyssä voi tutustua Finnjet-laivan hyttiin, joka on vuodelta 2004. Hytti on kenties siinä kunnossa, jossa siivooja näkee sen, kun hän tulee siivoamaan hyttiä. Yli 10 000 suomalaista tekee työtä laivoilla nykyään. Suurin osa heistä tekee työtä matkustajalaivoilla asiakaspalvelussa.

● Merenkulku talvella

Talvi on aina aiheuttanut ongelmia merenkululle pohjoisessa, koska meri ja satamat jäätyvät. Näyttelyssä yhdellä seinällä on video, jossa näytetään suomalaista merimaisemaa talvella. Lähellä seinää voit myös kuulla, miltä kuulostaa, kun laivat kulkevat jäisessä vedessä ja jää murtuu.

Ennen Suomen laivaliikenne pysähtyi talvella, koska satamat ja merireitit jäätyivät. Yhteydet eivät kuitenkaan olleet kokonaan poikki. Meren jäällä oli jääteitä, joita pitkin kuljetettiin esimerkiksi postia Suomen ja Ruotsin välillä. Nykyään jäätä rikkovat erityiset laivat, jäänmurtajat. Ne pitävät merireitit auki ja työntävät jäätä pois reitiltä.

Suomi hankki ensimmäisen jäänmurtajan yli 120 vuotta sitten eli vuonna 1890. Myöhemmin jäänmurtajia hankittiin lisää, ja Suomi sai monia satamia auki talveksi.

Monet Suomen alueet ovat hyötynneet paljon siitä, että Suomi on pitänyt auki satamia talvella. Satamat ovat tuoneet alueille työpaikkoja, ja työpaikkojen takia on tullut myös uusia ihmisiä. Tällä hetkellä Suomella on viisi jäänmurtajaa. Jäänmurtajat pitävät auki sellaiset satamat, joissa on liikennettä ulkomaille tai ulkomailta Suomeen.

Nykyään osa rahtilaivoista voi liikkua merellä ilman jäänmurtajien apua. Merikeskus Vellamon ulkopuolella on satama, jossa voi tutustua yhteen jäänmurtajaan, Tarmoon.

Jäänmurtaja Tarmo valmistui vuonna 1907.

● Laivat

Vesi on ollut tärkeä reitti kuljettaa ihmisiä ja tavaroita jo hyvin pitkään. Ennen veneet ja laivat näyttivät erilaisilta, ja ne tehtiin aina puusta.

Merimuseossa on pienoismalleja, joista näkee, miten veneet ja laivat ovat kehittyneet. Näyttely esittelee ensin ruuhet, sitten veneet, purjelaivat ja höyrylaivat. Viimeisenä esitellään nykyaikaisia moottorialuksia.

Seuraavaksi kerrotaan ruuhista ja sen jälkeen yhdestä höyrylaivasta, jonka nimi on Arcturus.

Vene yhdestä puusta

Suomessa käytettiin pitkään veneitä, joita sanotaan ruuhiksi. Ruuhi tehtiin yhdestä isosta puusta. Puunrunkoon tehtiin vain paikka ihmisille ja tavaroille.

Suomesta on löydetty paloja hyvin vanhoista ruuhista ja meloista, joilla ruuha liikutettiin. Osa ruuhenpalasista on peräisin kivikaudelta, eli ne ovat yli 3000 vuotta vanhoja.

Matkustajalaiva Arcturus

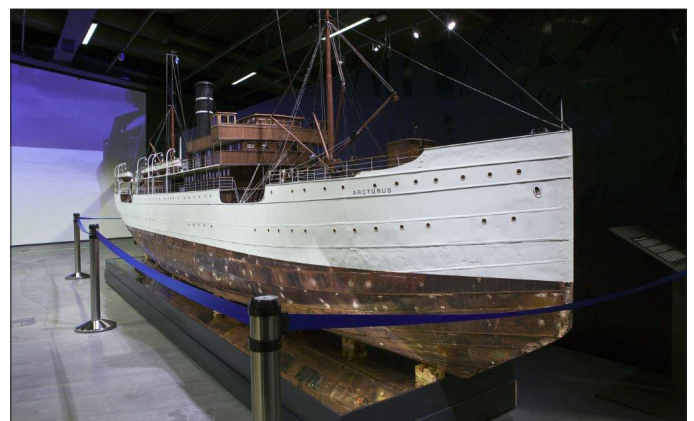
Höyrylaivat yleistyivät laivaliikenteessä 1800-luvulla. Höyrylaivoissa ei ole purjeita, vaan ne liikkuvat höyrykoneen avulla.

S/S Arcturus oli suomalainen höyrylaiva, joka valmistui 1800-luvun lopulla. Arcturus matkusti esimerkiksi Suomesta Englantiin ja Belgiaan. Arcturus oli mukana myös ensimmäisessä ja toisessa maailmansodassa.

Merimuseossa on esillä Arcturuksen pienoismalli. Pienoismalli on 7,5 metriä pitkä. Suomalainen pienoismallien rakentaja **Tomi Isopahkala** suunnitteli ja rakensi pienoismallin vuonna 2008.

Ruuhi tehtiin käsin.

Pienoismalli on suuri, mutta oikea Arcturus on ollut yli kymmenen kertaa suurempi.

8 Taljalla voi nostaa painavia tavaroita

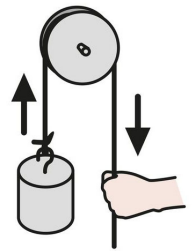
Taljat olivat ennen tärkeä apuväline, kun laivaan lastattiin tavaraa. Talja tekee laivan lastaamisesta tai purkamisesta kevyempää.

Taljassa on köysi ja pyörä, jonka nimi on väkipyörä. Taljassa voi olla myös useita väkipyöriä. Väkipyörän avulla merimiehet nostivat hyvin painavia tavaroita.

Museossa on toimintapiste, jossa voi nostaa säkkejä taljojen avulla. Toimintapisteessä on kolme taljaa. Jokaisessa taljassa on samanlainen säkki, joka painaa 15 kiloa. Jos kokeilet kaikkia kolmea taljaa, huomaat, että säkit tuntuvat eripainoisilta. Tämä johtuu siitä, että taljat ovat erilaisia. Voit nähdä taljoja myös, jos katsot tarkkaan pienoismalleja, joita on museossa.

Museossa voi nostaa säkkejä taljojen avulla.

(Kuva: ARASAAC)

Merikauppa

Merenkulku on erityisen tärkeää Suomen ulkomaankaupalle. Suomesta viedään tavaraa muihin maihin, mutta Suomeen myös tulee tavaraa ulkomailta. Melkein kaikki ulkomaankaupan tavarat kulkevat Suomeen tai pois Suomesta merta pitkin. Tällaista kauppaa sanotaan merikaupaksi.

Merimuseossa voi tutustua erilaisiin tavaroihin, joita on kuljetettu merellä. Esimerkiksi kahvia ja teetä on tuotu Suomeen laivalla jo pitkään.

Tynnyrit täynnä tavaraa

Ennen laivojen lasti pakattiin matkan ajaksi esimerkiksi tynnyreihin ja säkkeihin. Esimerkiksi suola, sokeri ja muut mausteet pakattiin usein tynnyreihin.

Myös näyttelyssä tavarat ovat esillä tynnyreissä. Mukana on paljon tavaroita ja tuotteita, jotka ovat vielä nykyäänkin tärkeitä, esimerkiksi kahvia, teetä ja mausteita. Lisäksi mukana on vanhoja vientituotteita, esimerkiksi voita ja tervaa.

Tutki ja haistele tuotetynnyreitä. Voit ehkä arvata, mitä tynnyrissä on.

● Kontit ovat nykyajan tynnyreitä

Konteissa kuljetetaan tavaraa matkan aikana. Merenkulku muuttui paljon, kun kontit otettiin käyttöön 1950-luvulla. Laivojen lisäksi myös satamien toiminta muuttui paljon.

Kontti voidaan nostaa suoraan laivaan ja laivasta vaikka junaan tai rekka-autoon. Ennen lasti pakattiin joka kerta uudestaan, kun se laitettiin laivaan tai otettiin pois. Kontti säästää paljon aikaa ja rahaa. Esimerkiksi laivojen lastin purkaminen on paljon nopeampaa kuin ennen.

Merimuseossa on esillä yksi kontti. Sisällä kontissa näytetään videota, jossa Herakles-laiva tulee Suomeen vuonna 1946. Merimiehet purkavat laivan lastia, joka oli kahvia. Laiva toi Suomeen ensimmäisen kerran kahvia toisen maailmansodan jälkeen.

Kontteja on helppo lastata laivaan.

● Hylyt ja vaarallinen meri

Monet merimuseon esineistä ovat laivoista, jotka ovat joutuneet haaksirikoon. Haaksirikossa laiva menee rikki tai uppoaa esimerkiksi sään takia tai siksi, että se ajaa karille eli törmää kiviin meressä.

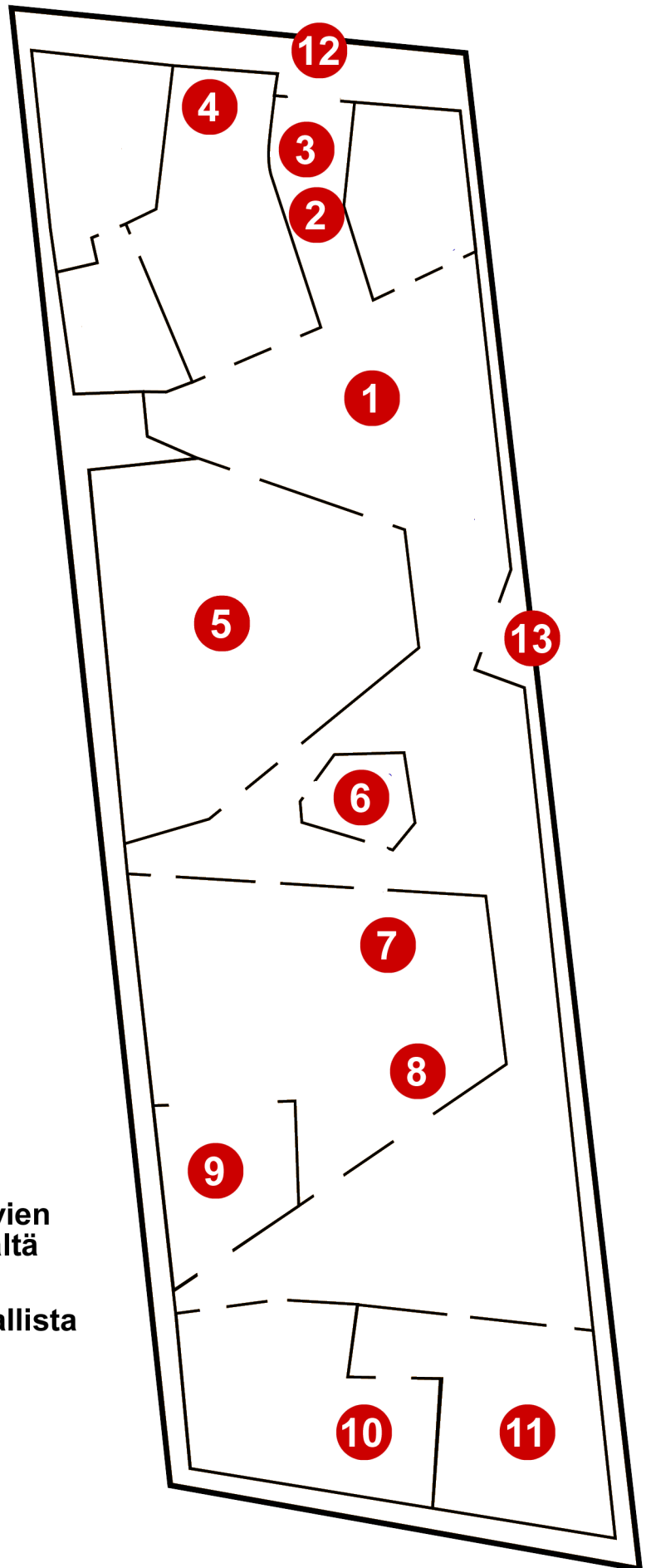
Uponneet hylyt kertovat paljon siitä, millaista elämä oli ennen. Sukeltajat ovat löytäneet hyllyistä paljon esineitä ja tavaroita, jotka olivat laivoissa lastina. Yleensä hylty ovat myös hautoja, koska usein haaksirikossa on kuollut myös ihmisiä.

Suomesta on löytynyt monia hylkyjä merestä. Yksi näistä hyllyistä on laiva, jonka nimi on St. Mikael. St. Mikael oli menossa Hollannista Pietariin Venäjälle, kun se upposi Itämerellä 1700-luvulla. Laivasta on löydetty esimerkiksi arvokkaita posliiniesineitä.

Museossa on esillä pienoismalli St. Mikael-laivasta. Pienoismalli kertoo, miltä St. Mikael-laivan hylky näyttää merenpohjassa.

- 1** Maailmankartta
- 2** Majakat
- 3** Tähtitaivas
- 4** S/S Ariadnen hytti
- 5** Merimiehet
- 6** Merenkulku talvella
- 7** Laivat
- 8** Taljat
- 9** Merikauppa
- 10** Kontti
- 11** Hylt
- 12** Sisäänkäynti vaihtuvien näyttelyiden käytävältä
- 13** Sisäänkäynti Venehallista

Tämä selkokieline opas on tuotettu opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittamassa hankkeessa *Kuvataulustot ja selkokieliiset materiaalit museovierailun tukena (2012-2013)*. Hankkeessa tuotettiin lisäksi kuvataulu museon näyttelystä.

Hankkeessa mukana:
Suomen merimuseo
Suomen Urheilumuseo
Lapin maakuntamuseo
Papunet-verkkopalveluyksikkö
Tikoteekki
Selkokeskus

Lisätietoa hankkeesta:
www.papunet.net/yksikko/projektit/saavutettavat-museomateriaalit.html

Selkokieliisen oppaan voi tulostaa osoitteista
www.papunet.net/materiaalia/kommunikointitaulut
www.merimuseo.fi/
www.kulttuuriakaikille.info

Kuvat: Suomen merimuseo; Merikeskus Vellamo;
Timo Vesterinen, Jussi Tiainen, Markku Haverinen,
Marja Mattila, Saara Salmi, Liisa Tuomikoski,
Anne Ala-Pöllänen, Jesperi Vara,
Eino Nikkilä/Museovirasto.

MERIKESKUS VELLAMO

SUOMEN MERIMUSEO